

ОЦІНКА ЯКОСТІ НАСЕЛЕННЯ, СКЛАДОВОЇ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ)

Постановка питання. Дослідження якості життя населення на сьогоднішній день є одним з найважливіших завдань суспільної географії. Адже місце країни на міжнародній арені все більшою мірою визначається не лише наявністю природних ресурсів і станом сфери матеріального виробництва, але якістю життя її населення. Під якістю життя ми розуміємо сукупність всіх зовнішніх факторів (природних, економічних, соціальних та ін.), що впливають на життєдіяльність людини та суб'єктивні (внутрішні) особливості самого індивіда у відношенні до власного життя. Важливою складовою якості життя населення є «якість населення», характеристиками якої є показники статеві-вікової структури населення, природного й механічного руху, сімейного складу, рівня захворюваності, криміногенної ситуації, освіти, культури тощо.

Мета і завдання статті. Метою статті є проаналізувати існуючі системи показників, що стосуються якості населення в рамках концепції якості життя населення та запропонувати свою. Апробувати дану методику на прикладі сільського населення Одеського регіону.

Основний зміст. В центрі дослідження якості життя населення стоїть людина, яка розвивається одночасно як істота біологічна і функціонує за всіма законами біологічного гомеостазу, та як істота соціальна, яка здатна реалізувати себе лише в соціумі, де функціонують так звані «соціальні правила».

Харківськими вченими [3] в рамках концепції якості життя населення була виділена компонента «довгострокові цінності», яка за допомогою певних показників покликана описати ту чи іншу сторону життя населення. Головними складовими її є довге життя, гарне здоров'я, продовження роду, міцна родина, високий інтелект, духовні цінності, матеріальне багатство, соціальна захищеність та висока культура. Доктор фіз.-мат. наук Айвазян С.А. [1] в рамках інтегральної характеристики якості населення пропонує такі критерії: якість відтворення та фізичного здоров'я, здатність утворювати та зберігати сім'ю, рівень освіти та культури, рівень кваліфікації. Український геоеколог Кубенко К. вважає найважливішим показником якості життя стан здоров'я населення. На думку вченого здоров'я людини є кінцевим екологічним ефектом впливу природного та антропогенного факторів на людей. [2]

Відповідно до завдання статті нами була створена система показників (рис 1.) якості населення та апробована на прикладі сільського населення Одеського регіону.

Таблиця 1. Система показників оцінювання якості населення в рамках концепції якості життя населення

№ з.п.	Індикатори якості життя	Показники якості життя
1.	Здатність до відтворення	1.1. Природний приріст на 1000 населення 1.2. Частка населення в працездатному віці у відсотках до всього населення
2.	Рівень здоров'я	2.1. Захворюваність на серцево-судинні хвороби на 10 000 населення 2.2. Захворюваність на злоякісні новоутворення на 10 000 населення 2.3. Захворюваність на туберкульоз на 10 000 населення 2.4. Смертність немовлят на 1 000 народжених живими 2.5. Смертність в працездатному віці на 10 000 населення
3.	Сім'я	3.1. Число розлучень на 100 шлюбів
4.	Соціальна напруга	4.1. Число злочинів на 10 000 населення
5.	Міграційна рухливість	5.1. Механічний приріст, на 1 000 населення 5.2. Число поїздок в розрахунку на 1 жителя в середньому за рік

Показники якості населення було об'єднано в п'ять блоків: здатність до відтворення, рівень здоров'я, сім'я, соціальна напруга, міграційна рухливість. Кожен з індикаторів якості життя вимірюється за допомогою показників, статистика яких ведеться в офіційних статистичних джерелах. За результатами дослідження була створена картограма якості сільського населення одеського регіону. (рис.2.)

Здатність до відтворення. Важливою характеристикою якості життя населення є показник природного приросту. Для Одеської області, як і для України в цілому, характерний від'ємний природний приріст населення. Найгірша ситуація склалася в Балтському (-14,58⁰/₀₀), Ананьївському, Котовському районах, що майже в 2 рази перевищує середній показник по області (-6,98⁰/₀₀). Найкращі значення показника в Овідіопольському (-4,46⁰/₀₀), Біляївському, Тарутинському районах. Частка населення працездатного віку відображає вікову структуру населення, трудовий потенціал регіону. За даним показником лідерами є Комінтернівський (58% від усього населення), Біляївський, Березівський, Кілійський райони, аутсайдерами - Фрунзівський, Великомихайлівський (біля 40 %) райони. До складової блоку **рівень здоров'я** ми віднесли показники захворюваності населення на окремі хвороби а також показники смертності немовлят та населення в працездатному віці. Захворювання на хвороби серцево-судинної системи є причиною втрати працездатності і високої смертності серед дорослого населення в багатьох країнах світу. В тому числі й в Одеському регіоні. В 2003 році захворюваність на ішемічну хворобу серця становила 1536,1 на

100 000 населення, на гіпертонічну хворобу – 2094,6 на 100 000 населення.

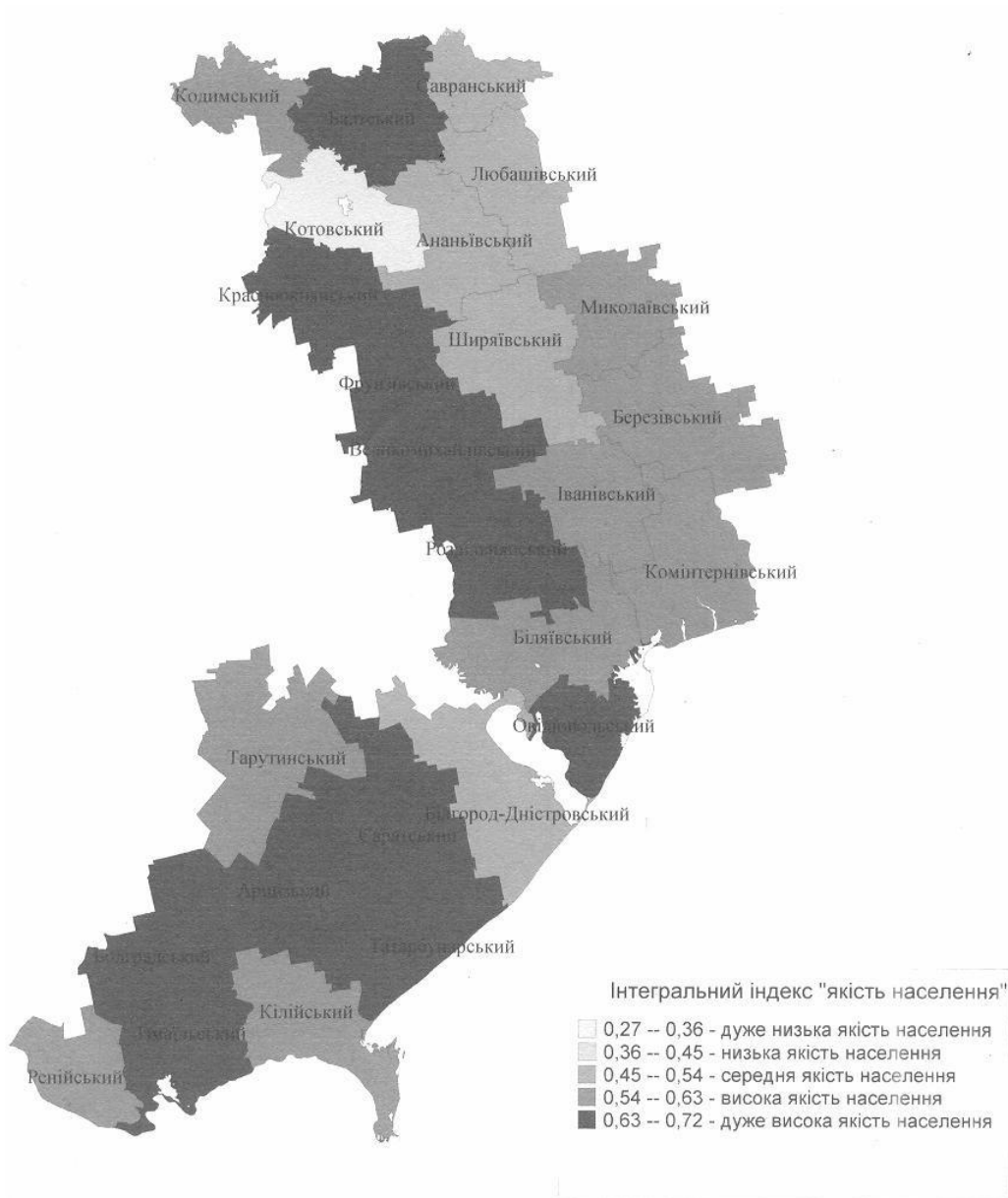

Рис. 1. Якість сільського населення Одеського регіону

За захворюваністю населення на серцево-судинні хвороби найкращі показники мали Роздільнянський, Ренійський, Арцизький райони, найгірші – Болградський, Любашівський райони. Швидкими темпами іде зростання онкологічних захворювань. Смертність населення на злоякісні новоутворення в 2003 році становила 332,9 осіб на 100 000 населення, найкращі характеристики мали Роздільнянський, Фрунзівський райони, висока захворюваність на онкологічні хвороби спостерігалась в приміських районах області: Овідіопільський, Комінтернівський, Біляївський. Захворюваність на

туберкульоз становила 295,3 особи на 100 000 населення, вважається що захворюваність на туберкульоз пов'язана з погіршенням соціально-економічних умов проживання населення.

Найбільше хворих на туберкульоз спостерігалось в Білгород-Дністровському, Великомихайлівському, найменше – в Ренійському, Ананіївському, Котовському районах. Смертність населення в працездатному віці становила 9308 осіб на 100 000 населення. Найкращі показники спостерігалась в Ізмаїльському, Овідіопольському, Савранському районах (до 1 % від усього працездатного населення), найвища смертність була в Котовському (майже 2 %), Білгород-Дністровському, Болградському районах (біля 1,5%). Число померлих немовлят на 1000 народжених живими в середньому по області в 2003 році склало 10,6, в Котовському районі цей показник був найвищим - 25,9, найменший у Великомихайлівському районі (2,3). За інтегральним показником захворюваності населення найкращі позиції мали Красноокнянський, Ізмаїльський, Роздільнянський райони, аутсайдерами виявились – Котовський, Білгород-Дністровський, Савранський райони. До блоку **сім'я** ми віднесли показник стійкості шлюбів (кількості розлучень на 100 шлюбів). Даний показник є важливою характеристикою якості життя. Для Одеської області в середньому приходиться 46,5 розлучень на кожні 100 шлюбів, серед районів найменші показники мали Саратський (30 розлучень на 100 шлюбів), Тарутинський, Ізмаїльський, найгірші показники – Балтський (64), Кодимський, Котовський райони. **Соціальну напругу** ми вимірювали за допомогою показника кількості злочинів. Найменше злочинів було скоєно в Іванівському (7,4 на 1000 населення), Болградському, Кодимському районах, найгірша ситуація в Котовському (27,42), Комінтернівському, Любашівському районах. Важливим індикатором якості життя населення є **міграційна рухливість**, адже саме невдоволення умовами життя є найголовнішим чинником, який спонукає людей до міграції у пошуках кращих умов. Вцілому для Одеського регіону характерний позитивний механічний приріст населення. Найвищий приріст населення мають приміські райони: Овідіопільський (11,01 ‰), Роздільнянський, Комінтернівський, найбільше від'їздять з Кодимського (-8,68 ‰), Фрунзівського, Ренійського району.

Список літератури:

1. Айвазян С.А. Индикаторы качества жизни населения: их построение и использование в социально-экономическом управлении и межрегиональных сопоставлениях. – М.: ЦЭМИ РАН, 2000. – 118с.
2. Кубенко К. Інтегральна оцінка геоекологічної складової якості життя людини в міському середовищі //Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки: Матер. міжнар. конференції до 120-ти річчя географічної науки у Львівському університеті – Львів, 2003. С. – 159–162.
3. Рівень і якість життя населення: Монографія / Під заг. ред. Є.П.Кушнар'ова. – Х. Видавничий Дім „ІНЖЕК”, 2004. – 270с.

